

Un emisar mason în R.S. România: cazul Foresto Lavati *A masonic emissary in the Socialist Republic of Romania: the case of Foresto Lavati*

Silviu B. Moldovan*

***Abstract:** Freemasonry, a fraternal organization with a universal character and national expression, was viewed with great suspicion by all types of totalitarian states, becoming the object of many repressive measures, including a complete ban on its activity. In communist Romania, the old anti-Masonic prejudices of the interwar period were adopted in the activity of the political police and in the field of public propaganda, these being only adapted to correspond to the ideological criteria of the new regime. Thus, for example, Freemasonry continued to be presented as the direct exponent of foreign interests, but, if the old extreme right circles associated it with Soviet “Bolshevism”, the communist ones associated it, on the contrary, with capitalist, Anglo-Saxon “imperialism”. Both during the “Mason trials” of the 1950s and during the information campaigns of the last period of the communist regime, the theme of connections with foreign countries was the main accusation raised by the repressive bodies.*

Starting from these phobias, in this article we tried to clarify how these connections were maintained, or not, during the communist regime. In particular, we tried to establish whether there were Masonic emissaries who traveled to communist Romania, coming from the West. The answer to this question turned out to be a positive one, managing to identify, based on unpublished documents from the archives of the National Council for the Study of the Archives of the Security Service, at least one Masonic emissary who had an interesting activity on the territory of Romania, in the eighth and ninth decades of the last century. The Italian engineer Foresto Lavati was a specialist engineer at the “Cofis” company, its representative in the relations and negotiations with foreign companies, including Romanian ones. With the help of this professional identity, he tried to introduce some incipient Masonic activities on Romanian territory, which enabled the attention of the Securitate.

Cuvinte-cheie: Foresto Lavati, Securitate, Masonerie, emisar, urmărire informativă.

Keywords: Foresto Lavati, Securitate, Freemasonry, emissary, intelligence surveillance.

După efemera ei reintrare în legalitate, în anul 1944¹, asupra organizației masonice românești, cunoscute sub numele Marea Lojă Națională din România, au fost exercitate, din nou, presiuni politice tot mai puternice, de către nou instauratul regim comunist. Decizia de a solicita închiderea tuturor lojilor care activau pe

* Cercetător științific gradul I în cadrul Institutului de Istorie „A.D.Xenopol” al Academiei Române – Filiala Iași;

¹ Reluarea activităților masonice pe teritoriul României a fost aprobată de autorități la 2 septembrie 1944, la scurt timp după lovitură de stat de la 23 august, înaintea încheierii, la Moscova, a armistițiului cu Națiunile Unite (Ioniță 2008, p. 93; Hrenciuc 2016, p. 52).

teritoriul țării (fapt care s-a materializat, în anul 1948²), iar apoi cea de a trece la reprimarea directă a persoanelor care încercau să desfășoare, în continuare, activități masonice³, au fost influențate de prejudecățile comuniste, conform cărora Ordinul Masonic nu ar fi fost altceva decât o expresie a „reacțiunii” burgheze și, totodată, o „agentură” de spionaj a celor două mari puteri anglo-saxone (anterior, extrema dreaptă considerase, la rândul ei, masoneria ca fiind de extracție „iudaică” și „revoluționară”). Fie și numai prin faptul că a atras, invariabil, resentimentele tuturor regimurilor de tip totalitar și dictatorial, masoneria este lesne recongnoscibilă ca o realitate cultural-spirituală de primă importanță, cel puțin în spațiul european și în cel american.

Pe teritoriul românesc, organizația masonică a avut o istorie strâns legată de etapele emancipării statului național, deziderat în vederea căruia membrii organizației și-au adus o contribuție deosebit de importantă, dacă amintim fie și numai rolul major al generației pașoptiste în realizarea „Micii” Uniri⁴ de la 1859 și în obținerea independenței de stat, sau urmările binefăcătoare, pentru succesul cauzei românești, ale admiterii, în bloc, a delegației române la Conferința Păcii de la Paris (1919-1920) în rândurile Lojii „Ernest Renan” din capitala Franței. Masoneria română a devenit o „putere suverană” (recunoscută pe plan internațional, de către alte mari loji naționale) în momentul în care și independența câștigată a statului român a fost recunoscută de marile puteri europene, influența și prestigiul M.L.N.R. sporind în același timp, și aproximativ în același ritm, cu îmbunătățirea poziției internaționale a țării.

La fel cum s-a întâmplat și în cazul României, Italia a fost un teritoriu în care masonii străini, stabiliți din rațiuni politice, militare și comerciale, au înființat o serie de loji, istoria organizației masonice de acolo fiind marcată de repetate ingerințe străine. În același timp, însă, Italia a dobândit un puternic prestigiu masonic, atât ca urmare a „precedentelor” carbonare, ca să spunem așa, cât și a evenimentelor petrecute în special între 1815 și 1860, cu impactul asupra revoluției de la 1848 și impulsul dat unificării politice a peninsulei italiene. În ceea ce

² În iulie 1948, conducătorii Ordinului Masonic au decis, ca urmare a presiunilor guvernamentale crescânde, ca atât M.L.N.R., cât și Ritul Scoțian Antic și Acceptat să intre, din nou, „în adormire” (conform terminologiei masonice, să își înceteze activitatea) – vezi Hrenciuc 2016, p. 70.

³ Cea mai importantă acțiune judiciară întreprinsă împotriva mișcării masonice a fost finalizată prin sentința nr. 1270 din 19 noiembrie 1953 a Tribunalului Militar Teritorial București, prin care era condamnat așa-numitul lot al francmasonilor, compus din 17 persoane, în frunte cu inginerul social-democrat Constantin Bellu (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 178, vol. 6, ff. 82-90 f.-v.). Recursurile declarate de cei 17 condamnați au fost respinse de Tribunalul Militar pentru Unitățile M.A.I., la 23 martie 1954 (*Ibidem*, ff. 185-186 f.-v.). Procesul „lotului francmasonilor” a fost amplu prezentat în două ample lucrări publicate în ultimii ani: Mărginean 2018 (în special la pp. 130-255), respectiv Mandache 2019 (în special la pp. 71-147).

⁴ Deși această denumire este utilizată pentru a deosebi actul de la 1859 de Marea Unire din 1918, considerăm că termenul de Mică Unire este impropriu, putând fi perceput, de către persoanele mai puțin informate, într-un sens minimalizator. Prin inteligența și determinarea cu care a fost realizată, unirea Principatelor din ianuarie 1859 a pus bazele întregii deveniri istorice ulterioare a națiunii române, inclusiv ale Marii Uniri.

privește teritoriile românești, aici anume influența italiană a fost una dintre cele marcante, însăși începuturile activității masoneriei speculative de la noi fiind direct legate, cel puțin în mod simbolic, deoarece persistă unele controverse, de numele unui italian, Antonio Maria del Chiaro. În orice caz, numele păstrate ale membrilor fondatori ai primelor loji masonice din Galați și din Iași (la 1732, sau 1734) au fost pe lângă Del Chiaro, Giorgio Lanciani, Pietro Anassagara și Giovanni Martelli. Acestea sunt datele consemnate în manuscrisele colonelului Ioan T. Ulic⁵, ele fiindu-i încredințate, în calitatea lui de Depozitar al Sacrei Tradiții, de către Marele Maestru al Marii Loji Naționale din România, Constantin Moroiu⁶, care anunțase că le-a identificat la Florența, în arhiva Lojii „Concordia” de acolo⁷.

Așa cum arată Mircea Munteanu, analizând contextul stabilirii în teritoriile românești a unor masoni italieni, și nu numai a lor, „România a fost una dintre destinațiile preferate ale tuturor acestor etnici, nu numai datorită mediului de lucru propice, dar și factorului geografic, foarte asemănător cu melegurile lor natale”⁸. De altfel, în lucrarea menționată, acesta inventariază cazurile a 24 de masoni italieni care au activat în Francmasoneria Română (începând chiar cu Antonio Maria del Chiaro și terminând cu ziaristul Gian Marco Vernier, corespondent al agențiilor de presă A.N.S.A. și A.D.N., cu domiciliul la București, membru fondator, în 1992, și apoi Venerabil al Lojii „Concordia” din capitala României)⁹, precum și cele ale altor cinci „francmasoni italieni, prieteni ai francmasonilor români”, printre care sculptorul și omul politic Ettore Ferrari, autorul binecunoscutei statui a lui Ovidiu din Constanța și Mare Maestru al Marelui Orient al Italiei, calitate în care a fost chiar împuternicit de Marea Lojă Națională din România să o reprezinte în cadrul Congresului universal al liberei gândiri care s-a desfășurat la Roma, în anul 1904¹⁰.

De asemenea, în interesanta lucrare *Francmasoneria*, publicată de chestorul de poliție Vasile Dașkevici în revista „Paza”, în anul 1930 și readusă atenției publice recent¹¹, se menționează că „Pentru întâia oară, Francmasoneria a intrat în țara noastră, prin orașul Galați, în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat. Acolo se formă o lojă, de către italianul Cara, în unire cu trei marinari italieni, cari veniseră în apele românești cu corăbiile lor”¹². Iar în „Tabla de onoare a membrilor Masoneriei Române, il[uștri] prin virtuțile, știința, pozițiunile lor sociale, politice și masonice”, care încheie menționata lucrare a lui Dașkevici, este menționat, pe

⁵ Ioan T. Ulic, inițiat în masonerie în anul 1884, introduce în România Ordinul Martinist, în 1892 (Nestorescu-Bălcești 1993, p. 569).

⁶ Constantin Moroiu (1837-1916), primul Mare Maestru al Marii Loji Naționale din România și primul Suveran Mare Comandor al Supremului Consiliu de grad 33 al Ritului Scoțian Antic și Acceptat din România (ambele poziții, dobândite începând din 1880) - vezi *Ibidem*, 1993, p. 441.

⁷ Munteanu 2019, p. 25.

⁸ *Ibidem*, p. 11.

⁹ *Ibidem*, pp. 25-80.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 81-97.

¹¹ Dașkevici 2023, în cadrul colecției „Drumul către România Modernă”, îngrijite, sub egida Editurii Eikon, de Alin L. Mărginean.

¹² *Ibidem*, p. 53.

lângă Cara (aceasta era o transliterare a numelui lui Del Chiaro)¹³, și Giuseppe Bayardi, unul dintre demnitarii unei loji care funcționa la Iași, în anul 1812 (numit, conform regulilor masonice, prim-supraveghetor)¹⁴.

Elementele de natură istorică invocate mai sus ne-au determinat să încercăm a descoperi, printre dosarele încă inedite aflate în depozitele Arhivei Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, un caz până acum mai puțin cunoscut, care să fie legat de masoneria italiană și, totodată, de teritoriul românesc. Așa am ajuns să identificăm cazul unui emisar mason care a avut o interesantă activitate în România, în deceniile al optulea și al nouălea ale secolului trecut. Acest emisar se numea Foresto Lavati, era născut la 10 aprilie 1929, la Contagallo (Italia), domiciliat în Prato și activa ca inginer specialist la firma „Cofis”, fiind reprezentant al acesteia în relațiile și tratativele care se duceau cu firme străine, inclusiv cu cele românești. Acesta era, așadar, motivul repetatelor lui călătorii întreprinse pe teritoriul României. Căutarea urmelor acestei activități nu a pornit însă chiar de la nimic, întrucât încă din anul 2014 remarcasem un mic fragment din documentul de deschidere al așa-numitului Dosar „Oculța”, anume „Raportul cu propunerea de a se organiza activitatea informativ-operativă de securitate în problema francmasoneriei”¹⁵, datat 3 iulie 1984, redactat în solidar de către șefii Direcțiilor I-a¹⁶ și a III-a¹⁷ ale Securității (generalul-maior Aron Bordea¹⁸, respectiv generalul-maior Ștefan Alexie¹⁹) și aprobat de adjunctul ministrului de Interne, generalul-locotenent Iulian Vlad²⁰: „În ultima perioadă, au fost identificați mai mulți francmasoni străini care, vizitându-ne țara, au contactat persoane cunoscute că au făcut parte din francmasonerie. Așa, spre exemplu, comerciantul italian Foresto Lavati, cu prilejul vizitelor în R.S. România a fost preocupat să culegă informații despre foștii francmasoni din țara noastră și să racoleze cetățeni români la francmasonerie”²¹. Totodată, autorii raportului apreciau că „din analiza informațiilor existente cu privire la acțiunile desfășurate împotriva țării noastre prin intermediul francmasoneriei internaționale rezultă că, datorită desființării acestei

¹³ *Ibidem*, p. 82.

¹⁴ *Ibidem*, p. 83.

¹⁵ Vezi A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8796, vol. 1, ff. 1-3 f.-v.

¹⁶ Direcția I-a Informații Interne a Departamentului Securității Statului (numit, în mod convențional, „Securitatea”).

¹⁷ Direcția a III-a Contraspionaj. D.S.S. fusese înființat în aprilie 1978, în urma unei reorganizări a organelor de securitate (vezi C.N.S.A.S. 2016, pp. 210-243).

¹⁸ Aron Bordea (n. 1928, în com. Vișinești, jud. Dâmbovița) s-a aflat la comanda Direcției I Informații Interne între iunie 1980 și iulie 1986 (Ioniță 2024, p. 38).

¹⁹ Ștefan Alexie (n. 1934, com. Podari, jud. Dolj) a fost șeful Direcției a III-a Contraspionaj între septembrie 1983 și mai 1985 (*Ibidem*, p. 29).

²⁰ Iulian Vlad (n. 1931, com. Gogoșu, jud. Dolj) a fost șeful D.S.S. și adjunct al ministrului de Interne între octombrie 1987 și decembrie 1989, aflându-se în aceste poziții în momentul izbucnirii Revoluției Române din Decembrie 1989 (*Ibidem*, p. 130). Sub antetul „Raportului cu propunerea de a se organiza activitatea informativ-operativă de securitate în problema francmasoneriei” era trecut și numele ministrului-secretar de stat Tudor Postelnicu, însă semnătura de aprobare a acestuia nu se regăsește pe document.

²¹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8796, vol. 1, f. 1v.

probleme de muncă, în acest domeniu nu s-au mai întreprins măsuri organizate de cunoaștere și prevenire și, drept consecință, nu se cunoaște situația prezentă a foștilor francmasoni din țară și străinătate, în special a celor care au fost condamnați pentru activitate ostilă, precum și a descendenților acestora, cu precădere a celor care au rude și legături în exterior, călătoresc în străinătate ori se află în relații cu străini și nu a existat o preocupare temeinică pentru depistarea emisarilor francmasoneriei și a canalelor de legătură. Datele obținute până în prezent, în contextul activității generale de culegere a informațiilor, nu permit o evaluare corectă a dimensiunilor și naturii activității ostile preconizate sub această formă”²².

Observăm, așadar, că activitatea desfășurată pe teritoriul României de către italianul Foresto Lavati a fost invocată, în mod direct, ca motiv pentru redeschiderea dosarului de problemă „Francmasoneria”, care fusese închis, de Securitate, cu aproape un deceniu mai devreme²³. De altfel, în textul raportului

²² *Ibidem*, f. 2v.-3.

²³ Cei doi autori ai „Raportului cu propunerea de a se organiza activitatea informativ-operativă de securitate în problema francmasoneriei” apreciau că închiderea dosarului de problemă „Francmasoneria” provocase daune activităților Securității de culegere a informațiilor și de prevenire a acțiunilor așa-zis „dușmănoase”, motivele invocate, anterior, pentru clasare, fiind, în opinia lor, eronate: „În anul 1975, apreciind în mod nejustificat că «majoritatea elementelor din baza de lucru în problema francmasonică au decedat iar cele rămase în viață datorită vârstei înaintate nu mai prezintă pericol social», Securitatea Municipiului București, unde fusese transferat dosarul de problemă, a dispus încetarea activității de securitate în această problemă și a clasat materialele la C.I.D.” (*Ibidem*, f. 2v.). De fapt, era vorba mai degrabă de o „radicalizare” a activității operative ale Securității, fenomen caracteristic și în alte „linii de muncă”, pentru deceniul al nouălea, după ce ecourile liberalizării politice din anii '60 aproape că au dispărut. Generalii Bordea și Alexie recunoșteau, în același timp, implicit, că numărul supraviețuitorilor din masoneria interbelică era unul extrem de mic: conform aceluiași document, „până în prezent, în țară au fost identificați 22 masoni în viață (14 la București, 4 în județul Cluj și câte 2 în Timiș și Constanța), precum și aproximativ 50 persoane suspecte că au fost racolate în francmasonerie în ultimii ani, în exterior, marea majoritate fiind din municipiul București” (*Ibidem*, f. 2). Ideea „noncombatului” fusese, de fapt, preluată de cei doi generali dintr-un document mai vechi, anume o amplă lecție teoretică pregătită, în ianuarie 1956, pentru ofițerii poliției politice, intitulată „Lupta organelor Securității Statului împotriva francmasoneriei”. Autorii, anonimi, ai acesteia susțineau, și ei, următoarele: „Între timp s-a organizat Securitatea Statului, care a preluat problema francmasoneriei fără a dispune de vreun informator. Această problemă nu a fost urmărită temeinic nici după organizarea Securității Statului, datorită într-o bună măsură și faptului că lucrătorii operativi respectivi necunoscând bine problema, s-au lăsat influențați de concepția greșită, moștenită de la Siguranță, potrivit căreia masonii – oameni în vârstă și neserioși prin ritualul lor absurd – ar fi încetat singuri orice activitate” (Crăciun 2019, p. 269). Textul propriu-zis al „Lupei...”, editat integral de istoricul Marian Crăciun, se regăsește în A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8795, ff. 1-44, la care se adaugă numeroase anexe fotografice, atașate în același dosar. Trebuie spus că „necunoașterea” problemei, la care făceau aluzie autorii lecției din 1956, era un fapt cât se poate de real, care s-a menținut, în rândul ofițerilor de securitate, în ciuda redeschiderii dosarului de problemă, până la căderea regimului comunist (ceea ce i-a dus la presupuneri și interpretări de-a dreptul hilare, uneori), după cum același deficit de cunoaștere îi caracteriza chiar și pe autorii lecției menționate, ca dovadă faptul că aceștia catalogau drept „absurde” ritualurile pe care nu le cunoșteau, sau pe care nu le înțelegeau defel, preferând, astfel, să le „expedieze” cu un cuvânt ales la întâmplare, dar, neapărat, cu sens peiorativ.

menționat mai sus, au fost menționate, în clar, numele a numai patru persoane, Lavati fiind chiar prima dintre acestea. Urmărind acest firav „fir”, am identificat două dosare de urmărire informativă, deschise chiar pe numele acestui cetățean italian.

Primul dintre acestea, un dosar de mici dimensiuni (conține numai 14 file), fond Informativ nr. 308365, reprezintă un dosar de supraveghere informativă deschis de I.J. Neamț al Securității, în martie 1985, perioadă în care Foresto Lavati venise în județul respectiv pentru a stabili legături de afaceri cu combinatul de fire și fibre sintetice de la Săvinești.

În „Raportul cu propunere de luare în S.I. a comerciantului italian Lavati Foresto”, din 2 martie 1985²⁴, se sublinia că printre datele informative comunicate de centrala Securității de la București, erau și acelea că italianul „obișnuiește să-și facă și să-și întrețină relațiile cu persoane din domeniile ce-l interesează” și că „încearcă să-i fleteze pe cei ce participă la discuții spunând că muncesc mai bine decât ceilalți pe la care a trecut”. Printre măsurile operative care sunt decise cu această ocazie, se numără: „verificarea la unitățile centrale, pentru a stabili modul cum este cunoscut și alte aspecte ce interesează organele noastre”; „prin sursele «Monica» și «Linda» vom afla perioada în care urmează a veni obiectivul în raza noastră de competență și a pregăti măsurile în consecință”; „dirijarea și instruirea sursei «Biro» ce se bucură de încrederea obiectivului, în scopul realizării unor momente operative”; „informarea periodică și ori de câte ori este nevoie la U.M. 0500 București cu problemele ce se ridică și aspectele de interes ce rezultă”.

Din documentele existente în acest dosar nu rezultă aspecte de interes din punctul de vedere al invocatei apartenențe masonice a lui Lavati, cu excepția răspunsurilor primite la două cereri de verificare la cartoteca aflată la București. Astfel, la 18 februarie 1985, după menționarea preocupărilor lui comerciale, se preciza că: „În timpul unei deplasări în provincie a confiat unui cetățean român că el este francmason și că are sarcină din partea conducerii organizației, cu sediul în Olanda, de a identifica persoane din România care au făcut parte din francmasonerie, cu scopul ca, ulterior, să le ajute materialicește pentru a putea pleca din țară”²⁵. La 10 aprilie 1988 erau repetate informațiile de mai sus, cu adăugirea că „a vizitat ambasada Italiei la București unde s-a întâlnit cu atașatul comercial Giuseppe Lapardini, suspect a fi cadru al serv[iciului] de spionaj italian”²⁶.

În absența unor informații noi, la 28 ianuarie 1989 era aprobată închiderea S.U.I., deoarece din anul 1985 Lavati nu mai venise în România, iar materialele informative obținute până atunci au fost clasate la arhivă, ca fiind „de mică importanță” (în documentul de clasare se menționa și faptul că acesta a fost lucrat pentru „cunoașterea preocupărilor pe linie de francmasonerie, deoarece din verificările efectuate de U.M. 9544 București rezultă că a fost membru

²⁴ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 308365, ff. 1-2.

²⁵ *Ibidem*, f. 10v.

²⁶ *Ibidem*, f. 11v.

francmason”, ca și „în scopul cunoașterii preocupărilor, comentariilor și a legăturilor de pe raza noastră de competență”²⁷).

Informații foarte interesante se regăsesc, în schimb, chiar de la bun început, în dosarul deschis la București, fond Informativ nr. 537897, cu două volume (conținând 107, respectiv 32 de file). Conform notei informative a sursei „Tony”, din 22 mai 1978²⁸, profitând de o plimbare efectuată în grup la grădina zoologică de la Băneasa, aceasta fusese invitată de Lavati „să ne plimbăm pe 1-2 alei care întâmplător erau mai puțin circulat”, ocazie cu care „a deschis discuția din nou despre masonerie aducându-mi la cunoștință că «cererea» mea a fost aprobată și de circa 7-8 zile figurez înscris în registrele naționale și în fișierul internațional al masoneriei”.

Situația era, însă, complicată în condițiile absenței ritualului de inițiere, care nu putea fi efectuat în țară, din cauza inexistenței lojilor masonice, astfel încât Lavati era obligat să filtreze informațiile pe care i le oferea noului său prieten, în așteptarea unor împrejurări mai favorabile:

„La ora actuală sunt însă ca membru neoficializat urmând ca numai după cei voi merge personal în Italia pentru a depune jurământul voi deveni membru oficial cu toate drepturile și obligațiile care decurg din această calitate. Mi-a spus că nu există nici o altă posibilitate, ci numai eu personal trebuie să fiu prezent pentru a depune «jurământul de credință» și numai în sala specială de ședințe din sediul organizației (a filialei) care m-a primit cu toate ceremonialele de rigoare, fapt după care voi putea primi așa-zisul «pașaport masonic» și celelalte documente.

Înainte însă de a veni în Italia trebuie ca el să-mi aducă o broșură cu niște instrucțiuni sau dispoziții «secrete» pe care eu va trebui să mi le însușesc pe deplin. (...)

La o întrebare a mea asupra drepturilor și obligațiilor pe care le-aș avea ca membru mi-a răspuns că până când nu voi depune jurământul nu-mi poate spune nimic precis și concret, decât numai la momentul potrivit.

Mi-a spus că organizația lui evită să facă orice acțiuni de natură politică pentru a evita conflicte diplomatice sau politice și din aceste considerente nu-i ajută nici pe emigranți care le-ar putea fi folositori numai în țara de origine.

Întrebându-l mai întâi care ar fi obligațiile mele de aici mi-a spus că pentru început, eu va trebui să-i ajut și să stau la dispoziția celor care vor veni în R.S.R. cu indicația de a lua legătura cu mine (indiferent de naționalitate) cu «ceea ce îmi vor cere ei», iar pentru o recunoaștere reciprocă, în afara acelor câtorva parole și semne uzuale simbolice, la fiecare 6 luni în funcție de zona geografică se schimbă o serie de parole formate din 5-6 fraze, întrebare și răspuns.

O perioadă de 3 ani, deși sunt membru cu obligații și drepturi egale ca toți ceilalți nu voi avea dreptul să-mi exprim punctul de vedere în ședințele publice cu conducerea.

²⁷ *Ibidem*, f. 14.

²⁸ A.C.N.S.A.S., fond Informativ nr. 537897, vol. 1, ff. 1-4.

În plus voi fi ajutat material după nevoie și după felul cum îmi voi îndeplini sarcinile și misiunile date”.

Informatorul „Tony” mai relatează că, după ce italianul i-a pus în vedere aceste aspecte, acesta a divagat pe subiecte de afaceri, pe care le-a pus în legătură cu practicile masonice, caracterizându-le, chiar, ca fiind „unde la marginea legii” și a terminat expozeul asigurând că masoneria nu este o organizație cu caracter religios. Ofițerul care primise nota informativă a lui „Tony” a adăugat o notă proprie, din care aflăm că, în urma „instructajului ce i s-a făcut anterior, în ideea de a afla cât mai multe amănunte despre francmasonerie și preocupările lui Foresto Lavati la noi în țară, sursa a «acceptat» să se lase «recrutat» (subl. S.B.-M.) și a pus întrebări referitor la rolul pe care l-ar avea dacă va deveni membru. Din discuțiile purtate reiese clar că cetățeanul italian are preocupări pe linia recrutării de membri p[en]t[ru] francmasonerie iar în ceea ce o privește pe sursă, intenționează să-i dea de executat misiuni «unde la marginea legii”.

Mai sceptic se arată, însă, șeful biroului din care făcea parte ofițerul, care a indicat „să avem în vedere că scopul recrutării *nu trebuie să fie neapărat* (sul. S.B.-M.) p[en]t[ru] org[anizația] francmasonică” și a stabilit amplificarea măsurilor informativ-operative asupra lui Lavati, prin filaj, folosirea tehnicii operative fixe și mobile, efectuarea de controale secrete, inclusiv la aeroport, cu ocazia viitoarei sosiri în țară. Poate că scepticismul său urma a fi amplificat de conținutul raportului din 20 februarie 1974, realizat de ofițerul care răspundea de caz, în urma întâlnirii cu un alt informator, anume „Vișan”²⁹:

„În timp cât se afla la Iași cetățeanul italian Foresta (sic!) într-o discuție separată avută cu sursa noastră l-a informat că el este francmason și că în R.S. România a venit direct din Olanda unde a luat legătura cu conducerea organizației francmasonice.

De la aceștia a primit sarcina să identifice persoane din România care au făcut parte din francmasonerie pentru a-i ajuta material cu bani.

Din Olanda a primit numai două adrese a unor persoane, una din București și un fost colonel în armată domiciliat în București pe care l-a și vizitat însă nu a găsit acasă decât pe soția lui, înțelegând de la ea că soțul este arestat.

El ar dori ca prin «Vișan» să identifice cât mai mulți francmasoni din țară pe care să-i ajute cu bani. «Vișan» să fie persoana de legătură cu organizația și casierul, care va primi banii și îi va repartiza conform indicațiilor ce le va primi.

Pentru început i-a cerut sursei noastre să comunice ce persoane din străinătate îl cunosc, unde se află părinții, frații și rudele, pentru a-l verifica. Numai după ce va efectua verificările și va fi avizat de centrala organizației, vor discuta amănunte cu privire la sarcinile ce le va primi «Vișan».

Referitor la persoanele care îl cunosc pe «Vișan», printre alții, a indicat și pe atașatul comercial al ambasadei Italiei, la care Foresta (sic!) a afirmat foarte satisfăcut că îl cunoaște, întrucât și acesta este francmason.

²⁹ *Ibidem*, ff. 5-6.

(...) Întrucât Foresta (sic!) i-a solicitat sursei noastre să identifice francmasoni, vom informa și Dir[ecția] I-a pentru a ne sprijini în instruirea informatorului «Vișan»”.

Accentul exagerat pus pe chestiuni de natură financiară, precum și apariția, în narațiune, a unui diplomat străin erau, în opinia noastră, de natură să alimenteze ipoteza după care vizitatorul italian ar fi putut reprezenta alte cercuri, dar invoca, din varii motive, o identitate masonică (în acest fel, persoanele contactate l-ar fi suspectat mai greu de spionaj economic, în schimb Lavati ar fi putut testa mai lesne disponibilitatea celor contactați de a primi diferite sume de bani, sub nobilul pretext al carității masonice). Conform unei alte note informative, din 4 martie 1974³⁰, Lavati îi spusese lui „Vișan” că acesta a fost lăudat de atașatul comercial Giuseppe Lupardini, iar „în urma acestei vizite apreciază că poate să aibe încredere în sursa «Vișan» și i-a arătat carnetul de francmason” (o altă acțiune pe care o considerăm ciudată și foarte puțin probabilă). De asemenea, italianul i-a comunicat informatorului că „centrala francmasonică se află în posesia unor liste vechi a membrilor din România care au făcut parte din francmasonerie după război” și că „ei sunt interesați să identifice și pe cei care au făcut parte din organizație înainte de război”, și că doresc să „acorde ajutoare bănești celor care doresc să plece din țară în sensul de a oferi anumite sume de bani pentru plecarea lor și a le plăti datoriile care le au în țară”.

O nouă escaladare a suspiciunilor privind presupusa acțiune a lui Lavati de identificare și „recrutare” (un termen intens utilizat de către Securitate, în activitatea de creare a propriei agenturi, însă impropriu în ceea ce privește masoneria) de noi adepți este provocată de nota informativă a lui „Antonio”³¹, care îl cunoștea pe italian de mai mulți ani:

„Pentru a 2-a oară mi-a vorbit despre organizația masonică din care el face parte spunând că există 2 organizații, una oficială și alta neoficială, aceasta din urmă fiind adevărata organizație masonică, ea conducând în realitate treburile masoneriei internaț[ionale].

M-a întrebat din nou dacă vreau să devin membru al masoneriei. În ideea de afla cât mai multe amănunte, i-am spus «Da». Mi-a spus că pentru aceasta verificările ar dura până la circa un an dar pentru că el mă cunoaște f[oarte] bine de circa 4-5 ani va garanta el pentru mine și atunci ar dura f[oarte] puțin.

Am completat o cerere prin care solicitam să devin membru al acestei organizații și o fișă cu datele mele personale, însoțite de 3 fotografii. Mi-a spus să nu semnez fișa respectivă din motive de «securitate».

Toate acestea încerca să mi le prezinte ca pe o favoare pe care mi-ar face-o spunându-mi că mă cunoaște demult ca un băiat serios, plin de perspectivă și care corespunde cerințelor organizației, țeluri care ar consta în ajutor reciproc dezinteresat internațional acordat semenilor.

³⁰ *Ibidem*, f. 7.

³¹ *Ibidem*, ff. 26-27.

Întrebat dacă această calitate de membru este valabilă și în R.S.R. nu numai în Occident, mi-a spus că «da» în R.S.R. existând membri ai masoneriei ca și în toate celelalte țări socialiste.

Mi-a indicat să păstrez cel mai strict secret asupra acestei probleme neavând voie să discut nici măcar cu soția mea sau cu părinții mei”.

Relatându-i-se ritualul primirii în masonerie, sursa „Antonio” a rămas cu „impresia că ar fi vorba despre niște ceremonii asemănătoare cu cele ale organizației americane Ku Klux Klan”. Bogăția de detalii conținute în acest document nu a rămas fără urmări, deoarece constatăm că în urma acestei note informative (datate 8 mai 1978), s-a propus deschiderea dosarului S.U.I., cu precizarea că Direcția a III-a îl avea deja în evidență pe omul de afaceri italian, tocmai ca urmare a preocupărilor lui masonice. Sursa „Antonio” a fost instruită să mai afle și alte date despre masonerie. Prin urmare, „Raportul cu propuneri de luare în S.I. a cetățeanului italian Lavati Foresto”, datat 10 mai 1978, conchide că acesta „face parte din organizația francmasonică și se ocupă, în țara noastră, cu identificarea vechilor membri români ai acestei organizații sau cu recrutarea altora noi”³². Detaliile furnizate de „Antonio” erau însă, în opinia noastră, mai degrabă fanteziste, asemănarea invocată fiind ireală, iar relatarea ceremoniei de inițiere în fața unui profan, exclusă (fapt care îi va fi, de altfel, explicat de Lavati și informatorului „Tony”).

Ulterior³³, dosarul a fost transformat în D.U.I., informatorul „Antonio” fiind instruit să „câștige deplina încredere” a lui Lavati și dirijat în vederea fixării unor întâlniri în locuri publice; a fost prevăzută „dotarea informatorului cu un minifon când discuțiile au loc în aer liber sau în locuri ce nu permit controlarea discuțiilor de către noi”. De asemenea, percheziția secretă asupra bagajelor lui Lavati avea în vedere inclusiv „fotocopiarea eventualelor documente privind organizația francmasonică (legitimații, formulare de cereri, materiale de propagandă etc.)” și a datelor referitoare la foștii membri din România.

La 8 iunie 1978, „Antonio” a semnalat că Lavati i-a dat „o broșură despre masonerie având aproximativ 100 pagini în [im]b[a] italiană”, atenționându-l să memoreze din ea cât mai multe aspecte, deoarece „nu are voie să vadă nimeni, că nu am voie să fac conspecte”; în concluzie, „Antonio” afirma: „Ca o părere personală desprinsă din discuțiile îndelungi purtate ca și din asigurările date de el privind influența care o are în cadrul organizației, această părere este că Foresto Lavati nu este un simplu executant în cadrul organiz[ăției], ci mai degrabă un coordonator investit cu niște drepturi mai largi decât un simplu membru masonic”³⁴.

Manualul menționat a fost predat Securității și s-a propus fotocopiarea lui. Nu am întâlnit, însă, în documentele identificate până acum, nicio dovadă că acest lucru s-ar fi și întâmplat, deoarece în dosar nu este reprodușă nicio filă și nici vreo rezoluție privind aprobarea propunerii menționate. Credem, în absența unor

³² *Ibidem*, f. 30.

³³ *Vezi Ibidem*, f. 33.

³⁴ *Ibidem*, ff. 36-37.

dovezi contrare, că este posibil ca fotocopierea să nu fi fost realizată, tocmai ca urmare a constatării că nu era vorba despre un „manual” (oricum, un mason nu ar înmâna unui profan documente cu caracter intern ale organizației), ci o publicație oarecare în care se făcea referire la istoria masoneriei. În schimb, la 7 iulie 1978 a fost creat un așa-numit moment operativ cu Lavati și „Antonio”, a fost efectuat filajul și realizate numeroase fotografii stradale.

În ciuda informațiilor obținute, care păreau inițial destul de substanțiale, la 26 iunie 1984 este emis un „Raport cu propuneri de închidere a dosarului de urmărire informativă «Lascu»”³⁵, pe motivul că „pe timpul șederii în R.S. România nu a rezultat să desfășoare activitate care să contravină legilor țării noastre” și că acesta era preocupat doar de încheierea de contracte comerciale. Nu era un deznodământ neobișnuit, în acei ani, în care mecanismele de natură birocratică, ce impuneau deschiderea a numeroase acțiuni informative, deseori conduceau la constatarea lipsei de fundament a suspiciunilor inițiale. Însă foarte interesant, în acest document, este următorul fragment:

„La 02.08.1983, «Lascu» a venit în țara noastră la tratative împreună cu patronul firmei la I.C.E. «Românoexport». În timpul tratativelor, acesta a fost contactat de un ofițer din Direcția a III-a pentru a fi chestionat în legătură cu relațiile dintre el și «Antonio», cât și pentru a verifica informațiile date de sursă, «Lascu» nu a confirmat datele aflate în posesia noastră și o perioadă de timp nu a mai venit în R.S. România.

U.M. 0195 ne-a sesizat faptul că «Lascu» a relatat unei surse din legătura acestei unități, că în timpul ultimei deplasări efectuate în R.S. România a fost contactat de organele de securitate.

Din urmărirea informativă a lui «Lascu», fiind cuprinsă întreaga gamă a mijloacelor muncii de securitate, nu s-au obținut date care să confirme semnalările lui «Antonio» și nici faptul că acesta ar avea preocupări de natură informativă. De altfel «Antonio» în cursul anului 1983 a fost reținut și cercetat de organele de securitate. Cu acest prilej s-a stabilit că o serie de informații furnizate de acesta au fost ireale, dezinformând astfel organele de securitate”.

În consecință, documentele rezultate din acțiunea informativă închisă au fost trimise la arhivă, iar persoanele care au avut legături cu Lavati nu au fost menținute în evidențele Securității.

Volumul al doilea al dosarului fond Informativ nr. 537897 conține interceptări telefonice și ambientale, începând din anul 1978 și până în 1984 (sub pseudonimele „Tera” și „Lascu”), aceasta fiind perioada când Lavati a colaborat cu întreprinderea „Danubiana” din București. Detaliile surprinse în aceste interceptări sunt unele destul de variate, incluzând amănunte de viață cotidiană, precum cele reținute și subliniate de ofițerii operativi, conform cărora „Mihai Ionescu le relatează faptul că femeile care vin în hoteluri și au legături cu străinii sunt contactate de poliție, li se iau adresele și sunt lăsate în libertate dacă nu au profitat

³⁵ *Ibidem*, f. 106.

mai serios din întâlnirea cu străinii sau dacă nu au divulgat ceva secrete”³⁶. Chiar dacă nu aveau un conținut ezoteric, sau unul care să ateste existența preocupărilor de spionaj, nici asemenea detalii nu erau lipsite de interes pentru organele informative, deoarece puteau deveni relevante pentru atitudinea călătorului italian față de ipoteticele secrete românești, dar și în ceea ce privea problematica deconspirării metodelor informative și a agenturii folosite de către Securitate.

În anul 1983, U.M. 0800/S București a solicitat unei unități tehnice ca „în interesul muncii să redea conținutul înregistrărilor efectuate în limba engleză și italiană ale obiectivului «Lascu», executate la 04.08.1983”³⁷. Unitatea Militară 0639 București răspundea, însă, că „în ce privește rugămintea d-voastră de a se reda conținutul înregistrărilor efectuate în limba italiană ale obiectivului «Lascu» (...) vă facem cunoscut că, întrucât înregistrarea discuțiilor, mai mult în limba română decât în italiană, a fost făcută la mare distanță, pe un fond zgomotos și cu fâșâituri continui nu s-a putut reda nimic”³⁸.

Așadar, este posibil ca în neobișnuitul caz al lui Foresto Lavati să fi fost vehiculate și unele informații care nu au fost accesibile Securității, după cum nu ne sunt accesibile nici nouă. Marea neliniște a aparatului de securitate, exprimată în iulie 1984 de generalii Bordea și Alexie, era aceea că „se dețin date și informații ce evidențiază faptul că unele organizații francmasonice din Franța, Italia, Anglia, S.U.A. și din alte țări activează pentru reorganizarea și extinderea activității francmasonice în R.S. Româna”³⁹. În ceea ce îl privește pe Lavati, apartenența masonică a acestuia, la o lojă din Italia, este posibilă, însă nu o certitudine absolută, cel puțin până la eventuala verificare a acestei ipoteze în arhivele italiene. Suntem convinși că, în cursul călătoriilor pe care acesta le-a făcut în România, a invocat o astfel de apartenență (sursele „Tony” și „Vișan” ne par credibile din acest punct de vedere), aceasta putând fi, însă, și una imaginară, deoarece slaba informare, pe teme masonice, a interlocutorilor săi români i-ar fi facilitat inducerea lor în eroare, pentru ascunderea altor scopuri (precum crearea unei rețele care să îi furnizeze unele informații economice mai greu de obținut în mod direct, dar care puteau fi utile în negocierile cu întreprinderile românești). În orice caz, afirmațiile atribuite de informatori lui Lavati constituie un amestec de adevăruri și de fabulații. Securitatea, căreia călătorul italian i-a atras atenția și care a profitat de activitatea lui pentru a face un joc operativ propriu (infiltrarea de informatori în cercurile masonice, sarcina care i-a fost trasată lui „Tony”, era o metodă recomandată, deja, în lecția antimasonică din ianuarie 1956⁴⁰), nu s-a lăsat însă atât de ușor convinsă, intuind și alte posibile interpretări ale activităților desfășurate de Lavati, iar în final a constatat duplicitatea și fabulațiile

³⁶ *Ibidem*, vol. 2, f. 7.

³⁷ *Ibidem*, f. 22.

³⁸ *Ibidem*, f. 21.

³⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8796, vol. 1, f. 1.

⁴⁰ „În această problemă pot fi folosite atât infiltrările de informatori, cât și recrutările, rămânând ca lucrătorul operativ să aprecieze de la caz la caz, în raport cu împrejurările specifice, metoda la care se va recurge” (vezi Crăciun 2019, p. 275).

informatorului „Antonio”. În consecință, în acest stadiu al cercetării ne este dificil să estimăm în ce proporție istoria „emisarului mason” Foresto Lavati este una reală.

Lista abrevierilor

A.C.N.S.A.S. – Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității

A.D.N. - Agenzia Diretta Notizie

A.N.S.A. - Agenzia Nazionale Stampa Associata

C.I.D. – Centrul de Informatică și Documentare

D.U.I. – dosar de urmărire informativă

I.C.E. – Întreprinderea de Comerț Exterior

I.J. – Inspectoratul Județean

M.L.N.R. – Marea Lojă Națională din România

R.S. – Republica Socialistă

R.S.R. – Republica Socialistă România

S.I./S.U.I. – supraveghere informativă

S.U.A. – Statele Unite ale Americii

U.M. – Unitatea militară

BIBLIOGRAFIE

A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosarele nr. 8795, 8796; fond Informativ, dosarele nr. 308365, 537897; fond Penal, dosar nr. 178.

Bichir 2019, Bichir Florian, *Operațiunea „Oculă”*. *Francmasoneria în atenția Securității. Documente strict secrete (1984-1989)*, București, Editura RAO, 688 p., ISBN 978-606-006-235-6.

C.N.S.A.S. 2016, C.N.S.A.S., *Securitatea, 1948-1989*, vol. I, coordonatori Florian Banu și Liviu Țăranu, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 478 p., ISBN 978-606-537-357-0.

Crăciun 2019, Crăciun Marian, *Manual de luptă împotriva francmasoneriei. Scurt excurs conspirativ*, București, Editura RAO, 340 p., ISBN 978-606-006-327-8.

Dașkevici 2023, Dașkevici Vasile V., *Francmasoneria*, ediție îngrijită, notă asupra ediției și cuvânt introductiv de Alin L. Mărginean, prefață de Silviu B. Moldovan. București, Editura Eikon, 104 p., ISBN 978-606-49-1025-7.

Hrenciuc 2016, Hrenciuc Daniel, *Francmasoneria pe timpul comunismului. Documente secrete din arhivele Securității*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 224 p., ISBN 978-973-109-864-1.

Ioniță 2008, Ioniță Nicolae, *Problema „Oculă”*. *Securitatea și francmasoneria în anii '80*, în *Caietele C.N.S.A.S.*, Anul I, nr. 1/2008, București, Editura C.N.S.A.S., pp. 93-134, ISSN 1844-6590.

Ioniță 2024, Ioniță Nicolae, *Șefii unităților centrale și teritoriale de Securitate (1948-1989). Ghid biografic*, București, Editura Eikon, 524 p., ISBN 978-606-49-1285-5.

Mandache 2019, Mandache Diana, *Masoni sub judecata comunistă. Grupul Bellu*, București, Editura Corint, 256 p., ISBN 978-606-793-699-5.

Mărginean 2018, Mărginean Alin L. (editor), *Constantin Bellu și Supremul Consiliu în ancheta Securității (1951-1954)*, prefață de Diana Mandache, postfață de Silviu B. Moldovan, București, Editura Eikon, 280 p., ISBN 978-606-711-789-9.

Munteanu 2019, Munteanu Mircea, *Italieni, francezi și elvețieni în Francmasoneria Română (secolele XVIII, XIX și XX)*, Suceava, Editura Mușatinii, 348 p., ISBN 978-606-656-200-3.

Nestorescu-Bălcești 1993, Nestorescu-Bălcești Horea, *Ordinul Masonic Român. Mai puțină legendă și mai mult adevăr*, București, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., 624 p., ISBN 973-95971-0-6.